

Ķīmiskās vielas, ķīmiskie produkti, to klasificēšana un marķēšana.

Zane Gedroviča

VIDM, VAD

tālr. 7026514;

Zane.Gedrovica@vidm.gov.lv

Juridiskais pamats

- **Ķīmisko vielu un ķīmisko produktu likums (01.04.1998.)**
 - MK noteikumi Nr. 418 (27.10.1998.) “Kārtība, kādā aizpildāmas un nosūtāmas ķīmisko vielu un ķīmisko produktu drošības datu lapas”
 - MK noteikumi Nr. 107 (12.03.2002.) “Ķīmisko vielu un ķīmisko produktu klasificēšanas, marķēšanas un iepakojšanas kārtība”
 - Bīstamo ķīmisko vielu saraksts (18.05.2001.)

Ķīmiskās vielas un ķīmiskie produkti

- **Ķīmiskās vielas** – dabiskas izcelsmes vai mākslīgi radīti ķīmiskie elementi un to ķīmiskie savienojumi, arī jebkuras piedevas, kas nepieciešamas to stabilitātes nodrošināšanai, un jebkuri piemaisījumi, kas radušies to ražošanas vai uzglabāšanas procesā;
- **Ķīmiskie produkti (preparāti)** – ķīmisko vielu maisījumi vai šķīdumi, kas sastāv no divām vai vairākām vielām
- **Priekšmeti (izstrādājumi)** - nav uzskatāmi par ķīmiskiem ražojumiem (produktiem), pat ja tās satur ievērojamu daudzumu vielas piemēram, plastmasas lietas vai sintētiskie audumi.

Drošības datu lapas

1. Ķīmiskās vielas vai ķīmiskā produkta identifikācija un ziņas par šīs vielas vai šā produkta ražotāju, importētāju vai citu personu, kas veic ķīmiskās vielas vai ķīmiskā produkta piegādi valstī;
2. Produkta sastāvs un ziņas par tā sastāvdaļām;
3. Bīstamības raksturojums;
4. Pirmās palīdzības pasākumu apraksts;

Datu drošības lapas

5. Ugunsdrošības un sprādziendrošības pasākumu apraksts;
6. Avārijas gadījumā veicamo pasākumu apraksts;
7. Uzglabāšanas un lietošanas noteikumi;
8. Darba drošības noteikumi;
9. Ziņas par fizikālajām un ķīmiskajām īpašībām
10. Ziņas par stabilitāti un reaģētspēju
11. Toksikoloģiskā informācija
12. Ekoloģiskā informācija

Datu drošības lapas

13. Ziņas par iespējamiem utilizācijas veidiem
14. Informācija par transportēšanu
15. Informācija par normatīvajiem aktiem, kas reglamentē darbības ar attiecīgo ķīmisko vielu vai ķīmisko produktu
16. Cita no drošības, vides, cilvēka dzīvības un veselības aizsardzības viedokļa nozīmīga informācija

Bīstamo ķīmisko vielu saraksts

- Bīstamo ķīmisko vielu saraksts satur bīstamo ķīmisko vielu un to grupu aprakstus, kā arī atsevišķu ķīmisko produktu ierakstus, par kuriem ES dalībvalstis ir vienojušās piemērot vienotu klasifikāciju.

Bīstamo ķīmisko vielu saraksts (2)

- Bīstamajām vielām, kas ir Eiropas tirdzniecībā esošo ķīmisko vielu sarakstā (EINECS), ir norādīts EINECS numurs. Šis numurs sastāv no septiņiem cipariem XXX-XXX-X, kas sākas ar 200-001-8;
- Pieteiktajām jaunajām ķīmiskajām vielām, kas klasificētas kā bīstamas, norādīts vielas numurs Eiropas pieteikto ķīmisko vielu sarakstā (ELINCS). Šis numurs sastāv no septiņiem cipariem XXX-XXX-X, kas sākas ar 400-010-9;
- Bīstamajām vielām no “Vielas, kuras nav uzskatāmas par polimēriem” saraksta, norādīts vielu numurs, kuras nav uzskatāmas par polimēriem. Šis numurs sastāv no septiņiem cipariem XXX-XXX-X, kas sākas ar 500-001-0;

Bīstamo ķīmisko vielu saraksts (3)

- Ieraksta vienkāršākai identificēšanai norādīts arī vielas numurs Ķīmijas referatīvajā žurnālā - CAS numurs (Chemical Abstract Service numurs).
- Pārējās ķīmiskās vielas, kuras nav uzskaitītas ne EINECS, ne ELINCS, vai “vielu, kuras nav uzskatāmas par polimēriem” sarakstā, apzīmētas ar starptautiski atzītu ķīmisko nosaukumu, piemēram ISO, IUPAC.

Bīstamības klasifikācija

- Sprādzienbīstams;
- Spēcīgs oksidētājs;
- Īpaši viegli uzliesmojošs;
- Viegli uzliesmojošs;
- Uzliesmojošs;
- Ļoti toksisks;
- Toksisks;
- Kaitīgs;
- Kodīgs;
- Kairinošs;
- Sensibilizējošs
- Kancerogēns;
- Reproduktīvajai sistēmai toksisks;
- Mutagēns;
- Bīstams videi.

Ķīmisko vielu un ķīmisko produktu marķējums

E

Sprādzienbīstams

F

Viegli uzliesmojošs

F+

Īpaši viegli uzliesmojošs

O

Spēcīgs oksidētājs

N

Bīstams videi

Ķīmisko vielu un ķīmisko produktu marķējums

T+

Ļoti toksisks

T

Toksisks

C

Kodīgs

Xn

Kaitīgs

Xi

Kairinošs

Kīmisko vielu un ķīmisko produktu marķējums

- *Kodīgs*
 - R35: Rada smagus apdegumus
 - R34: Rada apdegumus
- *Kairinošs*
 - R36: Kairina acis
 - R38: Kairina ādu
 - R41: Nopietnu bojājumu draudi acīm
- *Sensibilizējošs*
 - R43: Saskaroties ar ādu, var izraisīt paaugstinātu jūtīgumu
- *Ilgstoša iedarbība*
 - R48: Iespējams nopietns kaitējums veselībai pēc ilgstošas saskares
 - R 40 Kancerogenitāte ir daļēji pierādīta

Bīstamas ķīmiskas vielas etiķete

TOLUOLS	
 Viegli uzliesmojošs	 Kaitīgs ES MARKĒJUMS 203-625-9
Kaitīgs ieelpojot Sargāt no bērniem* Sargāt no uguns – nesmēkēt Izvairīties no nokļūšanas acīs Aizliegts izliet kanalizācijā Veikt drošības pasākumus, lai pasargātu no statiskās elektrības iedarbības	
Piegādātājs: <u>Acros Organiks N.V.</u> <u>Janssen Pharmaceuticalalaan</u> <u>2400 Geel, Belgium</u> Tel: 0032900 14575211	

Piemērs

- Izveidot ES drošības marķējumu vielai Bromopropane kas iekļauta Direktīvas 67/548/EEC 1. pielikumā un ko ir paredzēts izplatīt tikai profesionālai lietošanai.

Bromopropane klasifikācija: R10, Xn; R20

1. Uzliesmojošs;
2. Kaitīgs ieelpojot;
3. Uzglabāt labi vēdināmā vietā;
4. Izvairīties no nokļūšanas uz ādas
- 5.

Kaitīgs

Piemērs

1- BROMOPROPANE

ES MARKĒJUMS 203-625-9

Xn

Kaitīgs

Uzliesmojošs
Kaitīgs ieelpojot

Uzglabāt labi vēdināmā vietā
Izvairīties no nokļūšanas uz ādas

Uznēmums X

X iela 100

Xpils

X-valsts

Tel: +123 4567890

Secinājumi

- Pamatā ir divi informēšanas par ķīmisko vielu un ķīmisko produktu bīstamību līdzekļi: vielas vai produkta marķējums un vielas vai produkta drošības datu lapa.
- Gan ES, gan Latvijas Republikas tiesisko un normatīvo aktu prasības paredz ķīmisko vielu un ķīmisko produktu patērētāju (darbību veicēju) informēšanu par bīstamību, ko atsevišķa ķīmiskā viela vai ķīmiskais produkts, var radīt cilvēku veselībai un videi.
- Atbildīgs par informēšanu par ķīmisko vielu un ķīmisko produktu bīstamību ir tā ražotājs vai importētājs, vai jebkura persona, kas trešajai personai piegādā ķīmisko vielu vai produktu.